

Kórházi könyvtárak: múlt, jelen és jövő

VIZVÁRI DÓRA

könyvtárvezető, Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár

vizvari.dora@okfo.gov.hu

Rhue DJ. Hospital Libraries: Past, Present and Future. Medical Reference Services Quarterly. 2022. Jul–Sep;41(3):296–303.

A kórházi könyvtárak legalább annyi idők, mint maga az ország. Ezzel kezdi a bevezetőjét, amelyben az amerikai kórházi könyvtárak múltját, jelenét és jövőjét kívánja röviden összefoglalni. Valóban rövid, hiszen csak 7 oldalnyi közleményről van szó, ugyanakkor a múlt és a jelen bemutatása is több kötetet tudna kitenni, egyenként is.

Jelenleg kb. 5000 könyvtár található az USA kórházaiban, klinikáiban, legalábbis az orvosi könyvtárak nemzeti hálózata (National Network of Libraries of Medicine) szerint. Történetük pedig tényleg a kolonialis időkre nyúlik vissza, az első ilyen könyvtár 1762-ben, Benjamin Franklin munkatársai alapították (Pennsylvania Hospital Library).

1898-ra már 24 kórházi könyvtár létezett, az MLA is ekkor jött létre. Mindenképpen meg kell említeni a polgárháborús időkben alapított U.S. Army Surgeon General's Medical Library-t, amely 1836-ben kezdte meg működését, a mai napig közismert. Arról a Bethesda-ban található könyvtárról van szó, amelynek a Medline-t is köszönhetjük.

Végeztem egy kis háziszámítást. Felkerestem a WHO statisztikai kiadványait, ahol megtudható az az információ, hogy hány kórházi ágy, mennyi orvos dolgozik az USA-ban, azaz kb. mekkora infrastruktúrát, lakosságot és szakmai személyzetet lát el ez az 5000 könyvtár.

Jelen

A közlemény a standardok bevezetését emeli ki. 2002ben kezdte kodifikálni az MLA azokat a standardokat, amelyek alapját képezhetik a kórházi könyvtárosok munkájának. A legfrissebb verzió 2007-es.

Egy 2017-es felmérésből kiolvasható az a trend, amit a legtöbb kórházi könyvtárban dolgozó ember

Az USA egészségügyi infrastruktúrája a WHO adatai alapján

Kórházak száma	(2015)	5564
Akut kórházi ágyak száma	(2016)	2,8 (100 000 lakosra vetítve)
Orvosok száma	(2017)	205,0 (100 000 lakosra vetítve)
Ápolók száma	(2017)	894,1 (100 000 lakosra vetítve)
Lakosság száma	(2017)	325,8 millió lakos

maga is tud, hogy a kórházi vezetők gyakran „rezsinek” gondolják a kórházi könyvtárakat, ezért mindig nyomás nehezedik a kórházi könyvtárosra, azt várják tőle, hogy bizonyítsa az értékét.

Az intézményi összevonások eredményeként létrejövő kórházi könyvtáraknak egyesíteniük kell a szolgáltatásaikat és erőforrásaikat, gyakran több kórházat kell kiszolgálniuk egymástól akár távoli helyszíneken is. Az ilyen könyvtáraknál a munkaterhelés és a velük szembeni elvárás növekedni fog, de a személyzet és a finanszírozás általában nem változik. Sőt.

Ugyanebből a felmérésből a könyvtárosok feladataira is nagyobb rálátást lehetett nyerni. A válaszadók a következő arányokban jelölték meg feladataikat:

Irodalomkeresés 100%-ban, azaz mindenki végzi ezt a tevékenységet. Azt hiszem, e téren nem is vártunk mást.

Könyvtárközi kölcsönzést 98,8% jelölte rendszeres feladatnak. 87,4%-uk vállal képzést és oktatást, 85%-ukban katalogizálnak (nem minden könyvtárban végznek katalogizálást?), a könyvtárak 72%-a készít valamilyen weboldalt, 60,5% más tevékenységekre is helyet biztosít (meeting spaces). Minden második

könyvtár végez betegtájékoztatót, vállalja betegek oktatását is. Segítenek a publikációk elkészítésében, összefoglaló közlemények készítésében vesznek részt, végeznek adatmenedzsmentet, részt vesznek szakmai továbbképzések szervezésében (CME).

A 19. és 20. század első felében még képzett orvosok vállalták a könyvtári feladatokat, mára azonban képzett könyvtárosokat alkalmaznak a kórházak. Az elmúlt években ezek az irányok is romlani kezdenek, a 2019-es felmérés már azt mutatta, hogy a könyvtárak felében a szakemberlétszám (FTE) már csak 1 fő szak-képzett könyvtárost jelentett. Az amerikai könyvtárakban jellemző volt, hogy a szakképzett könyvtárosok mellett kisegítő, önkéntes, illetve asszisztens kollégák is segítettek a munkát, ebben a felmérésben erre is kitértek. Ahogy a szakemberek, úgy a segítő munkakörök száma is csökkent, a könyvtárak kicsivel több, mint felében nincs kisegítő személyzet.

Jövő

A kórházi könyvtárak küzdenek azért, hogy az ellátó csapat tagjaként ismerjék el őket. Ugyanakkor a kórházak állandóan pénzügyi gondokkal küzdenek, meg kell szorítani, le kell faragni, a könyvtárak pedig könnyű célpontok.

Az MLA véleménye szerint dokumentálni kell tudni értéket. Ebben hasznos lehet az NLM 2017–2027 közötti időszakra összeállított stratégiai terve, amely három fő pillérré épül:

1. Innoválni, kialakítani és kezelni kell egy fenntartható digitális ökoszisztémát, amely lépést tud tartani a növekvő adat-igényekkel.
2. Széleskörű közönséget kell elérni, amelyek számára jó időben a megfelelő információkat kell tudni szolgáltatni.

3. Inspirálni és erősíteni kell a jövő adatvezérelt munkaerejét.

Konklúzió

A kórházi könyvtáraknak meg kell tartaniuk magas minőségű szolgáltatásaikat, be kell fogadniuk az új technológiákat, képviselniük kell saját fontosságukat és hasznosságukat az egészségügyi rendszeren belül, mindezt helyi és az országos szervezeteken keresztül.

Rövidítések

MLA = Medical Library Association

NLM = National Library of Medicine

FTE = Full-time equivalent (Teljes munkaidő egyenérték)

WHO = World Health Organization

CME = continuing medical education

A közlemény elolvasása után ez a kérdés merült fel bennem: valami hiba lehet, ha bizonygatni kell egy olyan „szolgáltatás” megtartásának fontosságát, amelyet pl. egy könyvtár jelenthet. A könyvtár szerintem egy szolgáltatás a kórházban dolgozó szakemberek számára, szolgáltatás a kórház menedzsmentje számára is. Ha nem egyértelmű, akkor miért nem az? Lehetőséges, hogy tényleg nincs rá szükség? Vagy csak ott a gond, hogy a könyvtárak tényleg nem tudják kommunikálni, hogy mit tudnak, mit tudnának nyújtani, mit tudnának hozzátenni a betegek ellátásához?

Hogyan lehet egyáltalán mérni egy könyvtár hatását? Több cikk is született erről, többségük meg is található a PubMed-ben. A következőkben ezen cikkeket szeretném összefoglalni.